

شناسنامه گزارش

عنوان:

گزارش کارشناسی درباره:
طرح اصلاح قانون مجازات اخلاک‌گران در نظام اقتصادی کشور

تهیه کننده: دفتر مطالعات حقوقی و اجتماعی اتاق ایران و کمیسیون حقوقی و حمایت‌های قضایی و مقرراتی اتاق ایران
تاریخ انتشار: مهر ۱۴۰۱

طبقه‌بندی موضوعی: اقتصاد ایران
واژه‌های کلیدی: اصلاح قانون، اخلاک‌گران، جرائم اقتصادی، نظام اقتصادی

نشانی: تهران، خیابان طالقانی، نبش خیابان شهید موسوی (فرصت)، پلاک ۱۷۵

فهرست مطالب

۵	مقدمه
۶	کلیات طرح
۱۳	بررسی مواد طرح

مقدمه

قانون مجازات اخلاالگران در نظام اقتصادی کشور مشتمل بر دو ماده و هشت تبصره در جلسه علنی روز دوشنبه مورخ ۱۳۶۹/۰۹/۱۹ مجلس شورای اسلامی تصویب و در تاریخ ۱۳۶۹/۹/۲۸ به تأیید شورای نگهبان رسیده است. این قانون پس از تصویب تحولات زیر را پشت سر گذاشت:

جدول ۱- تحولات قانونی پس از تصویب قانون مجازات اخلاالگران در نظام اقتصادی کشور

توضیح	تاریخ تصویب	مستندات
۱- الحاق یک بند به عنوان بند (ز) و یک تبصره به ماده (۱) ۲- اصلاح تبصره (۱) ماده (۲)	۱۳۸۴/۱۰/۱۴	قانون الحاق یک بند و یک تبصره به ماده (۱) قانون مجازات اخلاالگران در نظام اقتصادی کشور مصوب ۱۳۶۹ و اصلاح تبصره (۱) ماده (۲) آن
مواد، ۳۶، ۴۷، ۱۰۹، ۲۸۶، ۵۲۶	۱۳۹۲/۰۲/۰۱	قانون مجازات اسلامی
ماده ۲۵	۱۳۹۲/۱۲/۴	قانون آیین دادرسی کیفری
تشکیل و تمدید با اجازه از مقام معظم رهبری	۱۳۹۷-۱۳۹۹	تشکیل دادگاه‌های ویژه جهت رسیدگی به جرایم موضوع قانون مجازات اخلاالگران در نظام اقتصادی و تمدید آن
	۱۳۹۷/۰۵/۳۰	بخشنامه رئیس قوه قضائیه در خصوص نحوه رسیدگی به پرونده‌های اخلاالگران در نظام اقتصادی کشور
تعدیل مبالغ مجازات‌های نقدی مربوط به جرایم مندرج در تبصره ۳ ماده ۲	۱۳۹۹/۱۱/۸	تصویب نامه در خصوص تعدیل میزان مبالغ مجازات نقدی جرایم و تخلفات مندرج در قوانین و مقررات مختلف

مشخصات طرح

دوره یازدهم

شماره ثبت : ۴۴۵

تاریخ اعلام وصول

۱۳۹۹/۱۲/۱۹

در ارتباط با این قانون، طرح‌های متعددی در مجلس شورای اسلامی اعلام وصول شده است که از جمله می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

جدول ۲: طرح‌های مرتبط با قانون مجازات اخلاص گران در نظام اقتصادی کشور

دوره	تاریخ	طرح‌ها
نهم	۱۳۹۱/۱۱/۱۷	طرح مقابله با اخلاص ارزی و مجازات اخلاص گران
نهم	۱۳۹۴/۰۳/۲۴	طرح تشکیل سازمان مبارزه با مفاصد اقتصادی
دهم	۱۳۹۵/۰۶/۲۱	طرح الحاق یک تبصره به ماده ۳۵۳ قانون آیین دادرسی کیفری در خصوص اجرای علنی دادرسی درباره جرائم اقتصادی
دهم	۱۳۹۸/۱۰/۲	طرح الحاق یک تبصره به ماده (۲) قانون مجازات اخلاص گران در نظام اقتصادی کشور
یازدهم	۱۳۹۹/۱۲/۱۹	طرح اصلاح قانون مجازات اخلاص گران در نظام اقتصادی کشور
یازدهم	۱۳۹۹/۴/۳	طرح مبارزه با جرائم اقتصادی

ارزیابی کلیات طرح

آثار سوء و هزینه‌های بالای اقتصادی، اجتماعی و سیاسی مفاصد اقتصادی قابل انکار نیست، بنابراین طبیعی است که مبارزه با مفاصد اقتصادی یکی از اولویت‌های اصلی کشورها باشد. نظام قانون‌گذاری یکی از مسیرهای پی‌ریزی و اجرای نظامی کارآمد برای مبارزه با مفاصد اقتصادی است. اما محصول نظام قانون‌گذاری در حوزه مبارزه با مفاصد اقتصادی باید ویژگی‌هایی داشته باشد؛ در غیر این صورت بدون رسیدن به مطلوب نهایی که مورد تاکید مقامات، مسئولان و مردم است، تنها هزینه‌های قانون‌گذاری و اجرا را بر کشور تحمیل می‌کند. احکام قانونی محصول فرآیند قانون‌گذاری برای مبارزه با مفاصد اقتصادی باید به نحوی نگارش یابد که اولاً توانایی انطباق با شرایط زمان را داشته باشد و در فاصله‌های زمانی کوتاه نیاز به اصلاح پیدا نکند، ثانیاً فاقد اجمال، نقص و ابهام باشد و از همه مهمتر، ناقص حقوق مالکیت و حقوق کسب و کار سرمایه‌گذار و فعال اقتصادی نبوده و امنیت اقتصادی را نابسامان ننماید.

با این توضیحات توجه به موارد زیر در پی‌ریزی نظام قانونی کارآمد و موثر در مبارزه با جرم اخلاص در نظام قانون‌گذاری ضروری به نظر می‌رسد:

۱. رعایت اصل اولویت قانون‌گذاری از طریق لایحه (قانون‌گذاری لایحه‌محور): تهیه

یک پیش‌نویس خوب برای قانون، نیازمند بهره‌گیری از نیروی کارشناسی زبده و ساختار مناسب و از همه مهمتر، دسترسی و در اختیار داشتن آمار و اطلاعات لازم در قالب بانک‌های اطلاعاتی و ارزیابی‌های قابل اتکا از وضعیت موجود و ایده‌آل در هر حوزه است و این الزامات از طریق لایحه به مراتب بیش‌تر از طرح فراهم می‌آید. علاوه بر این، قانون‌گذاری لایحه‌محور به حل یکی از معضلات

نظام قانون‌گذاری یعنی عدم اجرای قانون یا اجرای ناقص آن کمک می‌کند^۱. این در حالی است که پیشنهاد مذکور در قالب طرح ارائه شده است.

۲. رعایت سازوکارهای خاص راجع به موضوعات قضایی: در بند ۲ اصل ۱۵۸ قانون اساسی

«تهیه لوایح قضایی متناسب با جمهوری اسلامی ایران» به عنوان یکی از وظایف رئیس قوه قضاییه تعیین شده است. شورای نگهبان در نظریه شماره ۷۰/۲۱/۱۰۶۵ مورخ ۱۳۷۹/۷/۳۰ در خصوص مفهوم لایحه قضایی مقرر کرده است: «فرق لوایح قضائی و غیرقضائی مربوط به محتوای آن است و محتوای لوایح قضائی را فصل یازدهم قانون اساسی بویژه اصول ۱۵۶ و ۱۵۷ و ۱۵۸ و موضوعات مربوط به آنها در اصول دیگر فصل یازدهم و سایر اصول مربوط به امور قضایی معین می‌کند.» این تفسیر شورای نگهبان نشان می‌دهد که لایحه قضایی نه تنها به لحاظ مقام تهیه‌کننده آن، بلکه از جهت ماهیت نیز با سایر لوایح متفاوت است. شورای نگهبان با در نظر گرفتن گستره وسیعی از وصف قضایی در عبارت لوایح قضایی که تمام مسائل مربوط به قوه قضاییه در فصل یازدهم قانون اساسی و حتی اصول مربوط به این فصل در سایر بخش‌های قانون اساسی را دربرمی‌گیرد، ابتکار قانون‌گذاری در این موارد را در صلاحیت ریاست قوه قضاییه دانسته است. بنابراین می‌توان از نظر شورای نگهبان قلمروهای زیر را مصادیقی غیرحصری از قلمرو قضایی دانست:

- ✓ آیین دادرسی کیفری (رسیدگی و صدور حکم در مورد تظلمات، تعدیات، شکایات و... در بند ۱ اصل ۱۵۶)
- ✓ جرم‌انگاری و مجازات مجرمین (اقدام مناسب برای پیشگیری از وقوع جرم و اصلاح مجرمین در بند ۵ اصل ۱۵۶)
- ✓ ایجاد و تعیین حدود صلاحیت تشکیلات قضایی قوه قضاییه (ایجاد تشکیلات لازم در دادگستری به تناسب مسئولیت‌های اصل یکصد و پنجاه و ششم در بند ۱ اصل ۱۵۸)
- ✓ صیانت از حقوق و آزادی‌های عمومی، حدود و ثغور آنها و شرایط محدودسازی آنها (احیای حقوق عامه و گسترش عدل و آزادی‌های مشروع در بند ۲ اصل ۱۵۶)

با مروری بر مصادیق فوق و بررسی مواد طرح، ارتباط میان طرح پیشنهادی و قلمرو امور قضایی از دیدگاه شورای نگهبان مشاهده می‌شود؛ بنابراین بهتر آن است که طرح مذکور در قالب لایحه قضایی و با ابتکار قوه قضاییه مطرح گردد^۲.

۱- در این خصوص توجه به پژوهش مساله محور مرکز پژوهش‌های مجلس تحت عنوان «اختلال در ابتکار قانون‌گذاری در ایران؛ آموزه‌هایی برای مجلس یازدهم» بسیار راهگشا خواهد بود. (ر.ک: احمد مرکز مالگیری، اختلال در ابتکار قانون‌گذاری در ایران؛ آموزه‌هایی برای مجلس یازدهم، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، دفتر مطالعات اقتصادی، شماره مسلسل: ۱۷۱۳۹، تاریخ انتشار: ۱۳۹۹/۴/۲۳).

۲- ر.ک: جواد کاشانی، مفهوم لایحه قضایی، فصلنامه پژوهش حقوق عمومی، سال هجدهم، شماره ۵۳، زمستان ۱۳۹۵.

۳. **آسیب شناسی اجرای قانون؛ مقدمه اصلاح قانون:** اصلاح قانون زمانی ضرورت می‌یابد که اصل قانون دارای نواقص، ایرادات و ابهاماتی باشد که به دلیل ایرادات و نواقص مزبور هدف و خواسته نهایی از تصویب آن محقق و حاصل نمی‌گردد که در نتیجه قانون‌گذار با کسب اطلاعات لازم و اطلاع دقیق از نقاط ضعف و ایرادات و نواقص قانون موجود و با شناسایی دقیق نواقص و ایرادات مورد نظر نسبت به اصلاح آن و رفع ایرادات و نواقص اقدام می‌نماید.

آیا در مورد قانون مجازات اخلاگران در نظام اقتصادی کشور، چنین تحقیق و بازخوانی وجود دارد و نقاط ضعف و ایرادات و ابهامات قانون موجود به صورت مستند و آماری مشخص شده است؟ و اینکه آیا موارد مندرج در طرح اصلاحی موجب رفع نواقص و ایرادات موجود می‌گردد؟

۴. **پرهیز از یکجانبه‌نگری و توجه همه‌جانبه به سیاست‌های کلی نظام که مقوم و زمینه‌ساز مشارکت بخش خصوصی هستند:** سیاست‌های کلی نظام راهبردهای کلان کشور را تعیین می‌کند. عدم توجه به این راهبردها، توجه به بخشی از آنها و نادیده گرفتن بخشی دیگر یا توجه ناکافی به آنها، راهبردهای فوق را ناکام خواهد گذاشت. در رابطه با محتوای طرح دو دسته از سیاست‌های کلی نظام را باید مورد توجه قرار داد:

دسته نخست سیاست‌هایی است که هدف آنها حمایت از فعالیتهای اقتصادی به منظور دستیابی به رشد و توسعه اقتصادی است. این سیاست‌ها از بخش خصوصی و رقابت حمایت می‌کنند و مشارکت بخش خصوصی در تصمیم‌گیری‌ها و تصمیم‌سازی‌ها را مورد تاکید قرار می‌دهند. از جمله می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

- ✓ جزء ۱ بند (د) سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران: توانمندسازی بخش‌های خصوصی و تعاونی بر ایفای فعالیتهای گسترده و اداره بنگاههای اقتصادی بزرگ.
- ✓ بند ۵ سیاست‌های کلی نظام در امور «تشویق سرمایه‌گذاری»: افزایش توان رقابت اقتصادی در داخل و صحنه‌های بین‌المللی از طریق لغو انحصارات غیرضرور و تقویت ساختار رقابتی و زیرساخت‌های لازم و حمایت از کارآفرینی و ارتقاء خلاقیت و نوآوری.
- ✓ بند ۵ سیاست‌های کلی اشتغال: بهبود محیط کسب و کار و ارتقاء شاخص‌های آن (محیط سیاسی، فرهنگی و قضایی و محیط اقتصاد کلان، بازار کار، مالیات‌ها و زیر ساخت‌ها) و حمایت از بخش‌های خصوصی و تعاونی و رقابت از راه اصلاح قوانین، مقررات و رویه‌های ذیربط در چارچوب قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران.

بندهای ۸، ۹ و ۱۵ سیاست‌های کلی تولید ملی، حمایت از کار و سرمایه ایرانی:

بند ۸: بهبود فضای کسب و کار با هدف افزایش تولید ملی و اصلاح زمینه‌های فرهنگی، قانونی، اجرایی و اداری.

بند ۹: افزایش سهم بخشهای تعاونی و خصوصی در تولید ملی از طریق:

✓ تقویت انگیزه و عزم ملی و تأکید و تسریع در اجرای کامل سیاست‌های کلی اصل ۴۴،

رعایت انضباط مالی و بودجه ای دولت

✓ رفع تبعیض بین بخش دولتی و بخش‌های خصوصی و تعاونی

✓ ساماندهی و حمایت از بنگاه‌های کوچک و متوسط در جهت کارآمدسازی آنها

بند ۱۵: توسعه فرهنگ حمایت از سرمایه، کار، کالاها و خدمات ایرانی و استفاده از نظرات متخصصان و صاحب نظران در تصمیمات اقتصادی.

بندهای ۱ و ۳ سیاست‌های کلی «اقتصاد مقاومتی»:

بند ۱: تأمین شرایط و فعال‌سازی کلیه امکانات و منابع مالی و سرمایه‌های انسانی و علمی کشور به منظور توسعه کارآفرینی و به حداکثر رساندن مشارکت آحاد جامعه در فعالیتهای اقتصادی با تسهیل و تشویق همکاری‌های جمعی و تأکید بر ارتقاء درآمد و نقش طبقات کم‌درآمد و متوسط.

بند ۳: محور قراردادن رشد بهره‌وری در اقتصاد با تقویت عوامل تولید، توانمندسازی نیروی کار، تقویت رقابت‌پذیری اقتصاد، ایجاد بستر رقابت بین مناطق و استانها و به کارگیری ظرفیت و قابلیت‌های متنوع در جغرافیای مزیت‌های مناطق کشور.

دسته دوم آن دسته سیاست‌هایی هستند که بر سلامت، مشروعیت و قانونی بودن فعالیتهای اقتصادی تأکید دارند. مهمترین آنها سیاست‌های کلی امنیت اقتصادی (۱۳۷۹) می‌باشد.

سیاست‌های کلی «امنیت اقتصادی»

- (۱) حمایت از ایجاد ارزش افزوده و سرمایه‌گذاری و کارآفرینی از راه‌های قانونی و مشروع.
- (۲) هدف از امنیت سرمایه‌گذاری، ایجاد رفاه عمومی و رونق اقتصادی و زمینه‌سازی برای عدالت اقتصادی و از بین بردن فقر در کشور است. وضع قوانین و مقررات مربوط به مالیات و دیگر اموری که به آن هدف کمک می‌کند، وظیفه‌ی الزامی دولت و مجلس است.
- (۳) قوانین و سیاست‌های اجرایی و مقررات باید دارای سازگاری و ثبات و شفافیت و هماهنگی باشند.
- (۴) نظارت و رسیدگی و قضاوت در مورد جرایم و مسائل اقتصادی باید دقیق و روشن و تخصصی باشد.
- (۵) شرایط فعالیت اقتصادی (دسترسی به اطلاعات، مشارکت آزادانه‌ی اشخاص در فعالیت‌های اقتصادی و برخورداری از امتیازات قانونی) برای بخش‌های دولتی، تعاونی و خصوصی، در شرایط عادی باید یکسان و عادلانه باشد.

علاوه بر این بند ۱۹ سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی نیز بر «شفاف سازی اقتصاد و سالم سازی آن و جلوگیری از اقدامات، فعالیت‌ها و زمینه‌های فسادزا در حوزه‌های پولی، تجاری، ارزی و ...» تاکید دارد.

اگر چه طرح مورد بحث، با سیاست‌های دسته دوم ارتباط مستقیم دارد اما تدوین، بررسی و تصویب آن باید با توجه به سیاست‌های دسته نخست انجام گیرد تا مانع از آن گردد که با جرم‌انگاری افراط‌شده فعالیت‌ها، توسعه بیش از حد کنترل‌ها و نادیده گرفتن اصول دادرسی عادلانه، دستیابی به سیاست‌های دسته نخست را محدود نماید. وضع قوانین و مقررات در راستای هر یک از دو دسته سیاست‌های فوق، باید با توجه به ضرورت‌های دسته دیگر صورت پذیرد.

۵. «ارزیابی تأثیر اجرای قانون» در سیاست‌های کلی نظام قانون‌گذاری ابلاغی مقام معظم رهبری دو مرتبه مورد تاکید قرار گرفته است. در بند ۹ این سیاست‌ها یکبار بر «قابل اجرا بودن قانون و قابل سنجش بودن اجرای آن» و بار دیگر بر «ارزیابی تأثیر اجرای قانون» تاکید شده است. ارزیابی آثار اجرای قانون در دو مرحله پیشینی (قبل از وضع) و پسینی (بعد از وضع) انجام می‌گیرد. در مرحله پیش از وضع گزارش جامعی که حاوی آمار و اطلاعات کنونی و تبیین دلایل اصلاح قانون مجازات اخلال‌گران در نظام اقتصادی کشور و نحوه دستیابی به آنها باشد مشاهده نمی‌شود. این در حالی است که سنجش اثربخشی تصویب این طرح، مستلزم دسترسی به این اطلاعات است. ضمن آنکه پس از تصویب نیز باید گزارش‌های دوره‌ای منظمی در خصوص میزان توفیق آن در صورت تصویب منتشر گردد.

نگاهی به طرح‌های متعددی که در ارتباط با موضوع اخلال در نظام اقتصادی کشور در سال‌های گذشته تدوین شده (جدول ۲) و بررسی مقدمه توجیهی آنها نشان می‌دهد که ضرورت‌های زیر مورد تاکید تدوین کنندگان قرار گرفته است. رعایت اصول دادرسی عادلانه و برخورداری از تضمین‌های مقرر در قانون آیین دادرسی کیفری، رفع موارد اجمال و ابهام و نواقص قانون با طی مسیر قانون‌گذاری و محدود شدن مصادیق استجازه از مقام معظم رهبری به شرایط ویژه و خاص، حل مشکل عدم قطعیت و حتمیت لازم در اجرای مجازات‌ها که سبب امیدواری مجرمان به فرار از اعمال مجازات می‌شود، جمع بین حقوق عمومی و خصوصی، افزایش آثار مجازات و کاهش جرائم، عدم کفایت قوانین موجود برای پیشگیری از اختلال ارزی و مقابله با اخلالگران و مجازات آنها، عدم وجود تشکیلات یا نهاد خاصی که کار ویژه و رسالت اصلی آن مبارزه با مفاسد اقتصادی باشد، فقدان مدیریت پرونده‌های مربوط به مفاسد اقتصادی مگر در مواردی که مدیریت پرونده از سوی بالاترین مقامات اعمال شده است، فقدان ارتباط سیستماتیک و انسجام در تبادل اطلاعات مربوط به کشف جرم بین دستگاه‌های مختلف، فقدان نیروهای نخبه و متخصص و فقدان دادرسی و دادگاه‌های تخصصی جرایم اقتصادی، فقدان آیین دادرسی اختصاصی جرایم اقتصادی، ضرورت جلب اعتماد عمومی به حاکمیت و ارکان مبارزه‌کننده با فساد از طریق رسیدگی شفاف به جرائم اقتصادی.

ضرورت‌های فوق در طول سال‌ها احساس شده و خود را در مقدمه توجیهی طرح‌های مختلفی که در مجلس شورای اسلامی راجع به جرم اخلال در نظام اقتصادی مطرح گردیده نشان داده است. لذا طرح جدید برای توفیق و اثربخشی، باید در تامین حداکثری این ضرورت‌ها موفق باشد.

۶. باید در تصویب چنین طرح‌هایی این نکته مهم مدنظر قرار گیرد که: **سیاست جزائی و نظام مجازات‌ها یک امر استثنایی است و نمی‌توان با مجازات و مقررات جزایی نظم اقتصادی و یا اجتماعی ایجاد کرد.** نظم اقتصادی با قوانین صریح و شفاف در حوزه‌های تجارت- بانکی پولی- بیمه- گمرک- حمل و نقل و غیره ایجاد می‌گردد و با سیاست جزایی و نظام مجازات‌ها از آنها حمایت می‌گردد، نباید مجازات اصل باشد نظام مجازات‌ها تکمیل کننده زنجیره نظم اقتصادی است و نیز ایجاب کننده آن.

با توجه به توضیحات فوق پیشنهاد می‌شود بدور از شتابزدگی، طرح مذکور در قالب لایحه و با اولویت لایحه قضایی پس از تهیه گزارش ارزیابی تاثیر قوانین (RIA) در خصوص احکام قانونی موجود (پسینی) و گزارش مربوط در خصوص پیشنهاد مذکور قبل از بررسی و تصویب (پیشینی) و با رعایت جمع میان الزامات سیاست‌های کلی نظام تهیه شود. همچنین پیشنهاد می‌شود موارد زیر نیز در تدوین، بررسی و تصویب طرح مورد

توجه قرار گیرد:

✓ **در رسیدگی به جرائم موضوع این طرح، استفاده از هیات منصفه لازم و ضروری**

است. هرچند در پیش‌نویس قانون اخیر که در کمیسیون تصویب شده حضور مشاور در کنار بازپرس پیش‌بینی شده است ولی مشاور نقش تشریفاتی دارد و باید قدرت نفوذ بیشتری در تصمیمات به وی داد و شرایط انتخاب را هم به مراجع مرتبط مانند اتاق ایران سپرد. در ضمن به لحاظ غیرواقعی بودن گزارش‌های کارشناسی از منظر اقتصادی و عدم شناخت همه‌جانبه کارشناس از واقعیت‌های اقتصادی و لزوم استفاده از نظر خبره در جرائم اقتصادی، پیشنهاد می‌شود امکان استفاده از نظرات کارشناسی اتاق بازرگانی در پرونده‌های موضوع این قانون وجود داشته باشد.

✓ **در رسیدگی‌های کیفری نقش اصلی را دادسرا ایفاء می‌کند و با توجه به نقش**

تحقیقات فنی و تخصصی و کارشناسانه در مرحله دادسرا و اهمیت و ضرورت آن در کشف جرم و جمع‌آوری دلایل و مستندات قانونی و علی‌الخصوص با توجه به پیچیده و چند لایه بودن جرائم موضوع این قانون لازم است که دادرسی ویژه برای تحقیقات جرائم مزبور تشکیل شده و قضات مجرب و متخصص و آموزش دیده با حداقل ۱۵ سال سابقه قضاوت با ابلاغ خاص رئیس قوه قضائیه بعنوان بازپرس در دادرسی ویژه رسیدگی به جرائم موضوع این قانون منصوب گردند. دادگاه ویژه مشکل رسیدگی منصفانه و تخصصی به این پرونده‌ها را رفع نمی‌نماید. بدون انجام تحقیقات فنی و تخصصی در مرحله دادسرا، این پرونده‌ها با تحقیقات ناقص به دادگاه ارسال می‌گردد و دادگاه نیز امکان و وقت انجام این تحقیقات را ندارد که در نتیجه امکان رسیدگی دقیق و کامل به پرونده نیز برای دادگاه غیر مقدور می‌گردد. لکن در طرح هیچ اشاره‌ای به تشکیل دادرسی ویژه نشده است. پیشنهاد می‌شود موضوع تشکیل دادرسی ویژه در طرح حاضر، مورد توجه قرار گیرد.

✓ **با توجه به تکلیف سیاست‌های کلی نظام قانون‌گذاری بر «ارزیابی تأثیر اجرای قانون» و**

«قابل سنجش بودن اجرای آن» در ماده جداگانه‌ای تکلیف به ارائه گزارش‌های منظم سالانه در خصوص مواردی از قبیل نحوه اجرای قانون و میزان توفیق آن در دستیابی به اهداف آن، اطلاعات مربوط به تعداد جرایم رسیدگی شده و تأثیر آن در کاهش رفتارهای موضوع ماده ۱ طرح پیش‌بینی گردد.

بررسی مواد طرح

در کنار بررسی کلیات طرح و نکات کلی که در تدوین آن باید مورد توجه قرار گیرد، بررسی مواد طرح نیز حائز اهمیت است:

طرح اصلاح قانون مجازات اخلاکران در نظام اقتصادی کشور

پیشنهادهای اصلاحی	نکات	مواد طرح	ماده
	<p>نوسانات متغیرهای کلان اقتصادی که در قالب مفاهیمی مانند کاهش ارزش پول ملی، افزایش نرخ ارز، افزایش نرخ تورم، افزایش پایه پولی، کاهش تولید یا عرضه یا کمبود در کالاهای ضروری یا نیازمندیهای عمومی یا خدمات عمومی، نوسان نامتعارف قیمتها، افزایش نرخ بیکاری، ایجاد رکود اقتصادی، کاهش سپرده گذاری یا کاهش سرمایه گذاری، ایجاد انحصار، آسیب به تجارت داخلی یا خارجی کشور یا کاهش تراز تجاری، تابع پارامترهای متعددی است که حتی بین متخصصان هم درباره روابط علی و معلولی بسیاری از آنها اختلاف نظر وجود دارد. حال چگونه برای دادگاه و یا کارشناس منتخب آن اتساع نوسانات به یک اقدام یا رفتار قابل احراز است؟</p> <p>ریشه بسیاری از اخلاالهای فوق در نظام اقتصادی اتفاقا برخی قوانین و سیاستهایی هستند که دولتها و مجالس تصویب و اجرا کرده اند و همه شرایط ماده ۲ را دارد و هیچ یک از مصادیق ماده ۳ هم نیست.</p>	<p>اخلال در نظام اقتصادی کشور عبارت است از ارتکاب رفتاری اعم از فعل یا ترک فعل به صورت عمدی یا گسترده که در کاهش ارزش پول ملی، افزایش نرخ ارز، افزایش نرخ تورم، افزایش پایه پولی، کاهش تولید یا عرضه یا کمبود در کالاهای ضروری یا نیازمندیهای عمومی یا خدمات عمومی، نوسان نامتعارف قیمتها، افزایش نرخ بیکاری، ایجاد رکود اقتصادی، کاهش سپرده گذاری یا کاهش سرمایه گذاری، ایجاد انحصار، آسیب به تجارت داخلی یا خارجی کشور یا کاهش تراز تجاری مؤثر است.</p> <p>تصویر: مصادیق این جرم با رعایت ماده ۲، در ماده ۳ این قانون تعیین شده است.</p>	<p>ماده ۱</p>

پیشنهادهای اصلاحی	نکات	مواد طرح	ماده
		<p>رفتار ارتكابی در صورت وجود یکی از شرایط زیر عمده یا گسترده محسوب میشود:</p> <p>الف- تعداد بزه دیدگان، بیش از پانصد شخص باشد؛</p> <p>ب- مجموع میزان مال موضوع جرم و عواید ناشی از آن بیش از سیصد برابر حداقل نصاب معاملات بزرگ اعلامی در ابتدای هر سال براساس ماده (۳) قانون برگزاری مناقصات مصوب ۲۵/۱/۲۷۸۳ و تبصره (۱) آن باشد.</p> <p>پ- جبران آثار یا خسارات ناشی از جرم نیازمند هزینه کردن مبلغی معادل حداقل یک دهم درصد بودجه کل کشور باشد.</p> <p>ت- تحقق توأمان حداقل دو شرط از شرایط مذکور در بندهای فوق با نصاب بیش از یک دوم در هر بند</p> <p>تبصره ۱- در صورتی که رفتارهای ارتكابی مذکور در ماده (۳) این قانون (اعم از مشابه یا مختلف) به دفعات ارتكاب یافته باشد، مالاک عمده یا گسترده بودن، حسب مورد، جمع تعداد بزه‌دیدگان یا جمع میزان مال موضوع رفتار و عواید ناشی از آن یا جمع آثار یا خسارات ناشی از رفتار است.</p> <p>تبصره ۲- در خصوص مبالغ رفتارهای ارتكابی (۳) و (۴) این ماده در صورت وقوع رفتارهای ارتكابی در ماده (۳) این قانون (اعم از مشابه یا مختلف) در سالهای متعدد، مجموع مبالغ در کل سالهای وقوع رفتارها محاسبه میشود و مالک محاسبه حداقل نصاب معاملات بزرگ و بودجه کل کشور براساس آخرین سال وقوع رفتارها است.</p>	ماده ۲

پیشنهادات اصلاحی	نکات	مواد طرح	ماده
<p>- ابهامات مندرج در ماده برطرف شود.</p> <p>- ارتباط این بند با ماده ۵۲۶ ق.م.ا (تغزیرات) روشن شود.</p> <p>«ماده ۵۲۶ - هر کس اسکناس رایج داخلی یا خارجی یا اسناد بانکی نظیر برات‌های قبول شده از طرف بانکها یا چکهای صادره از طرف بانکها وسایر اسناد تعهدآور بانکی و نیز اسناد یا اوراق بهادار یا حواله‌های صادره از خزانه را به قصد اختلال در وضع پولی یا بانکی یا اقتصادی یا برهم زدن نظام و امنیت سیاسی و اجتماعی جعل یا وارد کشور نماید یا با علم به محمول بودن استفاده کند چنانچه مفسد و محارب شناخته نشود به حبس از پنج تا بیست سال محکوم می شود.»</p>	<p>با توجه به اینکه ماده ۳ در خصوص مصداق اختلال است و مهمترین ماده این قانون به شمار می آید نیاز به بررسی بیشتر از حیث اثرگذاری بر امنیت اقتصادی، حقوق مالکیت و محیط کسب و کار دارد. نکته مهم این است، که تشخیص آنکه یک رفتار یا اقدام اقتصادی با توجه به این مصداق، موجب اختلال می شود و یا خیر بسیار پیچیده، تخصصی و سخت است.</p> <p>ضمناً این ماده با بسیاری از قوانین دیگر مانند قوانین حوزه بانکی و بورس تداخل داشته و باعث سردرگمی فعال اقتصادی، نهاد مجری و نهاد تصمیم گیر می شود.</p> <p>- آیا اعمالی مانند خرید، فروش و ترویج موارد مذکور در این بند مشمول این ماده می شود یا استثنا شده است؟ اگر مشمول بند مذکور نیست دلیل تفاوت میان این اعمال و اعمال مذکور در بند الف چیست؟</p> <p>- در مورد اسکناس داخلی و خارجی به رایج بودن آن اشاره شده است. آیا در مورد چکها و سکهها، رایج بودن مورد نظر نبوده است؟</p> <p>- آیا ضرب سکه یا ساخت سکه که در مواد ۵۱۸ و ۵۲۰ ق.م.ا (تغزیرات) آمده متفاوت است؟</p>	<p>رفتارهای زیر صرفاً در صورت تحقق شرایط مذکور در مواد (۱) و (۲) این قانون، اختلال در نظام اقتصادی کشور محسوب می شود::</p> <p>الف- جعل اسناد خزانه یا اوراق مشارکت صادر شده یا تضمین شده از طرف دولت یا اوراق بهادار قابل معامله در بورس و یا جعل اسکناس رایج داخلی یا خارجی یا ایران چک یا چک مسافرتی یا چک تضمین شده یا هر گونه سند تعهدآور صادره از بانک یا موسسه اعتباری غیربانکی از قبیل ضمانتنامه یا گواهی های اعتبارات اسنادی و یا ضرب سکه طلا و نقره قالب اعم از داخلی یا خارجی یا وارد کردن یا توزیع نمونه یا استفاده از هر یک از موارد مذکور در این بند</p>	<p>ماده ۳</p>

پیشنهادهای اصلاحی	نکات	مواد طرح	ماده
<p>بهايات مندرج در اين بند بر طرف شوند.</p>	<p>آيا فقط پيش خريد اين دسته از کالاها واجد وصف مجرمانه است و شامل خريد اين اقلام نميشود؟ در قانون اصلي مجرمانه تلقی شدن این اقدامات منوط به قید «فراوان» شده است چرا این قید در اصلاحیه حذف شده است؟ پيش خريد و خريد عمده مواد اولیه و ديو کردن آن در کارخانه (برای اطمینان از تداوم فرایند تولید) از اقدامات لازم و متداول هر فعال اقتصادی میباشد. با توجه به متن و سیاق این اصلاحیه و با توجه به حجم خريد و پيش خريد مواد اولیه توسط فعالان اقتصادی با حسن نیت ، احتمال شبهه و در معرض اتهام قرار گرفتن آنها محتمل است. به این نکته نیز باید توجه کرد که پيش خريد این اقلام و کالاها به قصد ایجاد کمبود یا گرانفروشی و احتکار جرم تلقی شده است. این قصاص قبل از جنایت است؛ در مرحله پيش خريد که هنوز کالائی تحويل نشده است، پس چگونگی با قصد می‌تواند عنوان مجرمانه داشته باشد و چگونگی قصد انحصار و کمبود و احتکار قابل احراز است؟ در واقع احراز آن در عالم واقع بسیار مشکل است. بعبارت دیگر فرد فقط پيش خريد کرده و مال به دست او رسیده است. در این حالت اگر قصدش مطابق با مندرجات قانون باشد جرم تحقق یافته، امری که اثبات آن مستلزم تفتیش عقاید است و از نظر حقوق جزا طرح آن منطقی نیست.</p> <p>در این ماده به جای ترمیح به نام دقیق مصوبه هیات وزیران و شماره ابلاغ آن به تاریخ تصویب آن بسنده شده که دسترسی به قوانین را دشوار می‌کند. ضمن اینکه کالاهای ضروری و نیازمندیهای عمومی بسته به شرایط زمان تغییر می‌نمایند و درج مصوبه هیات وزیران در قانون، به این منعی خواهد بود که متعاقب اصلاح مصوبه هیات وزیران یا تصویب مصوبه جدید، نیاز به اصلاح بند (ب) وجود خواهد داشت.</p> <p>همچنین یادآوری می‌شود فهرست کالاهای اساسی در قانون الزام دولت به پرداخت بارانه کالاهای اساسی مصوب ۱۳۹۹/۸/۲۷ و مصادیق کالاهای ضروری در ماده ۷۸ قانون اصلاح قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز مصوب ۱۴۰۰/۱۱/۱۰ مورد اشاره قرار گرفته است، ارتباط میان این مفاهیم مشخص نیست.</p> <p>– قصد ایجاد انحصار یا کمبود قید اعمال مندرج در صدر ماده آمده است. آیا این قید در مورد اعمال مندرج در بخش دوم یعنی گرانفروشی و... لازم نیست؟</p>	<p>ب- پيش خريد کالاهای ضروری یا نیازمندی‌های عمومی اعلام شده توسط هیات وزیران (مصوب ۱۴۰۱/۰۵/۲۳) به قصد ایجاد انحصار یا کمبود در عرضه آنها و همچنین گرانفروشی یا احتکار یا عرضه خارج از شبکه یا عدم اعلام موجودی کالاهای ضروری یا نیازمندی‌های عمومی مزبور یا انحاء و امتناع از عرضه آنها.</p>	<p>ماده ۳</p>

پیشنهادات اصلاحی	نکات	مواد طرح	ماده
<p>تعاریف مورد اشاره، مشخص شوند.</p>	<p>امتناع از تولید یک محصول خاص با ارائه خدمات ممکن است به دلیل اقتصادی و عدم سوددهی باشد در این حالت شبهه احراز قصد ایجاد انحصار نسبت به یک فعال اقتصادی یا حسن نیت و در شمول این بند قرار گرفتن وجود دارد!</p> <p>لازم است که مصدقین تجهیزات فنی مورد نیاز یا مواد اولیه واحدهای تولیدی و توزیعی کشاورزی، خدماتی و یا معدنی مشخص گردد.</p> <p>در تالی واردات و توزیع و فروش لوازم و تجهیزات مورد نیاز واحدهای تولیدی دارای شبکه توزیع تعریف شده‌ای نمی‌باشد که در مقابل آن بازار آزادی وجود داشته باشد، کلیه این اقلام با ارز آزاد و یا تیمار وارد شده و بر اساس توافق فروشنده و خریدار معامله می‌گردد، فروش غیر مجاز در بازار آزاد در حال حاضر در نظام تجاری موجود مصدقین ندارد، این عبارت «بازار آزاد» عیناً از متن اصلی اقتباس شده که در حال حاضر موضوعیت ندارد. در سال ۹۶ بسیاری از این تجهیزات و مواد با حواله دولتی توزیع می‌شد که در مقابل آن نیز بازار آزاد نیز وجود داشت.</p> <p>آیا تخلف از انجام تعهدات مربوط به تجهیزات فنی و یا مواد اولیه مورد نیاز واحدهای تولیدی، اخلال در نظام اقتصادی کشور تلقی می‌گردد؟</p> <p>در مورد تملک غیرقانونی آیا منظور مسئولان سازمان خصوصی سازی می‌باشند و یا خریداران؟</p>	<p>ت- فروش غیرمجاز تجهیزات فنی مورد نیاز یا مواد اولیه واحدهای تولیدی، توزیعی، کشاورزی، خدماتی یا معدنی در بازار آزاد یا تخلف از تعهدات مربوط به تجهیزات فنی یا مواد اولیه مذکور و یا هرگونه تملک یا تصرف یا واگذاری عین یا منافع واحدهای مذکور برخلاف قوانین و مقررات به هر طریقی از جمله خصوصی‌سازی، به نحوی که منتهی به تعطیلی یا ازکارافتادن دائمی یا موقت تمام یا قسمتی از فعالیت واحدهای مذکور شود؛</p>	<p>ماده ۳</p>

پیشنهادهای اصلاحی	نکات	مواد طرح	ماده
<p>ابهام مورد اشاره، رفع گردد.</p>	<p>تعریف معاملات کشوری چیست؟ آیا تمام موارد مندرج در این بند ناظر بر معاملات دولتی و کارمندان دولت است؟ آیا ارتکاب به جرایم مالیاتی اخلال در نظام اقتصادی است؟ در این بند معاملات کشوری و دولتی قید شده در حالی که چه بسا معاملات نظامی هم بتواند از مصادیق اخلال در نظام اقتصادی باشد که در این قانون پیش بینی نشده است.</p>	<p>ث - رشاء و ارتشاء، اختلاس، اعمال نفوذ برخلاف حق و مقررات قانونی، کلاهبرداری، مداخله وزرا و نمایندگان مجلس و کارمندان دولت در معاملات دولتی و کشوری، تبانی در معاملات دولتی، اخذ درصد (پورسانت) در معاملات خارجی، تعدیات مأموران دولتی نسبت به دولت، جرائم و تخلفات موضوع قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز مصوب ۱۳۹۲/۱۰/۳۱ با اصلاحات و الحاقات بعدی، جرائم موضوع قانون بازار اوراق بهادار جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۸۴/۹/۱ با اصلاحات و الحاقات بعدی آن، جرائم مالیاتی و پولشویی، رباخواری</p>	<p>ماده ۳</p>

پیشنهادات اصلاحی	نکات	مواد طرح	ماده
		<p>ج- اشتغال به هر یک از رفتارهای زیر بدون اخذ مجوز از بانک مرکزی: ۱- جذب سپرده؛ ۲- اعطای تسهیلات به قصد دریافت سود یا کارمزد یا امتیاز یا مزایا یا نظایر آن از تسهیلات گیرنده یا شخص ثالث؛ ۳- پذیرش وجوه یا اموال با دادن وعده پرداخت سود یا تسهیلات یا امتیاز و یا وعده صدور ابزار پرداخت؛ ۴- خدمات واسطه‌گری (ایزینگ) مالی؛ ۵- ایجاد اعتبار نظیر صدور ضمانتنامه‌ها و اعتبارات اسنادی؛ ۶- خدمات مربوط به واسطه‌گری یا انتقال یا پرداخت وجوه یا اعتبار؛ ۷- صدور ابزارهای پرداخت از قبیل کارتهای نقدی و اعتباری، دسته چک، چک مسافرتی و حواله که بانکها و مؤسسات اعتباری غیر بانکی صلاحیت صدور آنها را دارند یا مدیریت آنها یا روشهایی مانند کارسازی یا پرداخت یا انتقال یا همچنین اعطای ابزارهای پذیرش از قبیل دستگاه کارخوان بانکی و درگاه پرداخت الکترونیکی که بانکها و مؤسسات اعتباری غیر بانکی صلاحیت اعطای آنها را دارند؛ تبصره- صدور یا مدیریت حواله‌ها و کارتهای اعتباری اعم از فیزیکی و الکترونیکی توسط اشخاص چنانچه صرفاً به منظور پرداخت هزینه تولیدات و خدمات داخلی آنها باشد خواه توسط اشخاص مذکور صادر یا مدیریت شود یا توسط اشخاص دیگر، مشمول حکم این جزء نیست و لزوم اخذ مجوز و مرجع صدور مجوز آن تابع قوانین و مقررات مربوطه است</p>	<p>ماده ۳</p>
		<p>۸- خدمات مربوط به صرافی</p>	

پیشنهادهای اصلاحی	نکات	مواد طرح	ماده
		<p>ج- اشتغال به عملیات بیمه ای یا کارگزاری بیمه بدون اخذ مجوز از بیمه مرکزی ایران و یا اشتغال به نمایندگی بیمه بدون اخذ مجوز از مؤسسه بیمه ذیربط</p>	
		<p>ح- ایجاد سپرده صوری برای اشخاص و یا اعطای سود بیش از مبلغ مندرج در قرارداد برخلاف مقررات اعلامی از سوی بانک مرکزی و یا تقسیم سود واهی یا اعطای تسهیلات یا ایجاد تعهدات یا صدور ضمانتنامه برخلاف مقررات یا از طریق توسل به اقدامات مجرمانه از قبیل تبانی یا رشاء یا ارتشاء یا تقلب یا گران نمایی و تأیید یا عدم دریافت تضمینهای مناسب یا توسل به اسناد و مدارک خلاف واقع توسط مدیران و کارکنان بانکها یا مؤسسات اعتباری غیر بانکی دارای مجوز از بانک مرکزی یا دریافت تسهیلات با یکی از روشهای مذکور توسط اشخاص حقیقی یا حقوقی</p>	ماده ۳
		<p>خ- انجام معاملات صوری یا فردایی ارز، طلا (التمس مسکوک و غیر مسکوک)، سایر فلزات گرانبها، اوراق بهادار قابل معامله در بورس یا کالاهای ضروری یا نیازمندیهای عمومی یا اعلام قیمت‌های غیرواقعی و یا انتشار اخبار کذب در فضای مجازی یا غیرمجازی یا هر گونه اقدام با هدف تحریک عرضه یا تقاضا نسبت به موارد مذکور</p> <p>تصویر ۱- معاملات فردایی عبارت است از هرگونه معامله که از ابتدا قصد تحویل وجود نداشته است و قصد طرفین تنها تسویه تفاوت قیمت بوده است. این تعریف شامل معاملات فردایی ارز نمیشود و منظور از معاملات فردایی ارز همان معاملات موضوع بند (ماده ۲) مکرر (قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز است.</p> <p>تصویر ۲- معاملات اوراق بهادار و کالا که در بازارهای تحت نظارت سازمان بورس و اوراق بهادار مطابق قوانین و مقررات انجام میشوند، از شمول احکام معاملات فردایی موضوع این بند خارج است.</p>	

پیشنهادات اصلاحی	نکات	مواد طرح	ماده
		د- برداشت و تصاحب یا استعمال یا ربودن اموال در اختیار یا متعلق به سازمانها، نهادها، شرکتهای یا مؤسسه‌ای که اموال دولتی یا اموال عمومی یا اموالی از مردم یا جمع خاصی از مردم به هر نحو در اختیار یا دسترس آنها قرار گرفته است به نفع خود یا دیگری توسط هریک از کارکنان و مدیران آنها و همچنین ائتلاف یا مقفود نمودن هریک از اموال مذکور توسط هریک از اشخاص فوق‌الذکر	
		ذ- دایر کردن یا مدیریت قمارخانه یا دعوت مردم به قمار و همچنین طراحی، مدیریت، عضوگیری، تبلیغ، ارائه خدمات مالی یا پشتیبانی فنی (تارنم‌سایت)، گروه مجازی، شبکه اجتماعی یا سایر سکوها (پلتفرمهای) قمار، شرط بندی یا بخت آزمایی تحت هر عنوان	ماده ۳
		ر- هرگونه تملک یا تصرف اراضی یا املاک ملی یا دولتی یا تقاض قوانین یا مقررات مربوطه یا تغییر کاربری غیرمجاز اراضی زراعی و باغها؛	
		ز- تأسیس، قبول نمایندگی، اداره و عضوگیری در بنگاه، مؤسسه، شرکت یا گروه به منظور کسب درآمد ناشی از افزایش اعضاء به نحوی که اعضاء جدید جهت منفعت، افراد دیگری را جذب نموده و توسعه زنجیره یا شبکه انسانی نهادم یابد. تصوره: شبکه بازاریابی دارای مجوز از وزارت صمت در حدود صلاحیت مذکور در مجوز و با رعایت قوانین و مقررات قانونی از شمول حکم این بند مستثنی است.	

پیشنهادات اصلاحی	نکات	مواد طرح	ماده
		<p>۱- استفاده از تسهیلات بانکی خارج از محل تخصیص آنها و یا واگذاری آن تسهیلات به غیر و یا تبلیغ موارد مذکور؛ ۲- تسهیلات بانکی کمتر از حداقل نصاب معاملات بزرگ اعلامی در ابتدای هر سال بر اساس ماده (۳) قانون برگزاری مناقصات مصوب ۲۵/۱۲/۸۳ و تبصره (۱) آن، از شمول حکم این بند مستثنی است.</p>	<p>۳ ماده</p>
		<p>س- استخراج، ایجاد، انتشار یا ارائه خدمات میدانه در حوزه رمز ارزها بدون رعایت ضوابط مربوطه که در حدود اختیارات قانونی توسط هیأت وزیران تصویب میشود. تبصره ۱- احکام قانون مبارزه با پولشویی و قانون مبارزه با تأمین مالی تروریسم در خصوص مصادیق این بند نیز جاری است. تبصره ۲- آهیات وزیران مکلف است ظرف سه ماه از لازم الاجراء شدن این قانون دستورالعمل حوزه رمز ارزها را به تصویب برسانند و کلیه فعالان حوزه رمز ارزها موظفند ظرف شش ماه از تاریخ ابلاغ دستورالعمل نسبت به تطبیق زیرساختهای فنی و حقوقی خود با دستورالعمل ابلاغی اقدام نمایند. تبصره ۳- منظور از رمز ارز در این قانون نوعی ارزش رقمی است که الگوری ساخت آدرس حساب و رمز عبور، خلق ارزش رقمی و تسویه تراکنش، با اتکاء به نظارت و کنترل شخص ثالث یا بدون اتکاء به کنترل و نظارت شخص ثالث، بر پایه «فناوری دفتر کل توزیع شده» میباشد.</p>	

پیشنهادات اصلاحی	نکات	مواد طرح	ماده
		<p>ش- ارتکاب هر یک از جرائم رایانه ای موضوع مواد ۶ تا ۱۳ قانون جرائم رایانه ای مصوب ۱۳۸۸ نسبت به سازمان‌های رایانه-ای یا مختبراتی دارای کارکرد اقتصادی سازمانها یا نهادهای دولتی یا عمومی؛</p>	
		<p>ص- خودداری با جلوگیری از اجرای تکالیف مقرر در نص صریح قوانین یا مقررات در حوزه اقتصاد در صورت وجود شرایط لازم برای اجراء، با سوء استفاده از مقام، موقعیت یا اختیارات قانونی توسط هر یک از مسئولین، مستخدمین یا مأموران دولت یا نهادهای عمومی غیردولتی یا مؤسسات خصوصی حرفه‌ای عهده‌دار مأموریت عمومی در هر رتبه و مقامی که باشند.</p>	<p>ماده ۳</p>
		<p>ض- سهامداری، مدیریت، هدایت و یا تشکیل گروه برای کنترل یا اثرگذاری یا نفوذ بر مدیریت یا سهام بانکها یا مؤسسات اعتباری غیربانکی بدون رعایت ماده ۵ قانون اجرای سیاستهای کلی اصل چهارم و چهارم</p>	

پیشنهادهای اصلاحی	نکات	مواد طرح	ماده
	<p>در خصوص اعلام لیست کالاهای ضروری و نیازمندی‌های عمومی توسط هیئت وزیران، اگر یک کارخانه دار یا فعال اقتصادی، مواد اولیه و یا سایر کالاهایی را پیش خرید و یا خرید کرده و در انبار خود نگهداری میکند و بعداً این کالاها توسط هیئت وزیران کالاهای ضروری و نیازمندی‌های عمومی اعلام گردد تکلیف چیست؟ آیا این شخص در مقابل اتهام جرایم موضوع این قانون میبایست؟</p>	<p>ط- قبول وجه یا مال یا سند پرداخت وجه یا مال یا هرگونه توافق جهت قبول این موارد به هر شکلی از جمله معامله، قرض، صلح، هبه به صورت مستقیم یا غیر مستقیم توسط هر یک از مدیران یا کارکنان اشخاص حقوقی، خصوصاً و همچنین دادن هر یک از موارد فوق به هر یک از اشخاص مذکور یا هرگونه توافق جهت دادن، در صورتی که هر یک از این اقدامات به منظور انجام دادن یا انجام ندادن امر مرتبط با وظایف شغلی هر یک از اشخاص مذکور یا هدف تقض قوانین، مقررات یا تعهدات مربوط به وظایف، باشد</p> <p>تبصره: فهرست کالاهای ضروری و نیازمندی‌های عمومی و خدمات عمومی بندهای (ب) و (د) این ماده توسط هیأت وزیران حداکثر ظرف پانزده روزه پس از لازم الاجرا شدن این قانون تعیین و اعلام میشود و در صورت لزوم، تغییرات آن توسط هیأت وزیران تصویب و اعلام میگردد. حکم تبصره ماده (۱۰) قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲/۱۲/۱۷ در صورت تغییر در فهرست موضوع این تبصره و در خصوص پایان مدت الزام یا شرایط الزام موضوع بند (ب) این ماده جاری است.</p>	ماده ۳

پیشنهادات اصلاحی	نکات	مواد طرح	ماده
	<p>در مواد ۴ الی ۶ حداقل ۵ فرض مختلف همراه با پیچیدگی‌های متعددی پیش بینی شده است که با «شفافیت و عدم ابهام» مندرج در بند ۹ سیاست‌های کلی نظام قانون گذاری همخوانی ندارد.</p> <p>مواد ۴ الی ۶ در موارد متعددی باعث تغییر یا اصلاح قوانین موجود می‌گردد یا آنها را تحت تاثیر قرار می‌دهد. به عنوان مثال در ماده ۵ تاکید شده است (چنانچه در سایر قوانین مجازات شدیدی برای آن رفتار پیش بینی نشده باشد) یا در ماده ۶ مقرر شده است که (در سایر قوانین آن رفتار جرم یا تخلف محسوب نشود) این امر علاوه بر اینکه سبب عدم شفافیت، ابهام و پیچیدگی می‌گردد با بند ۹ سیاست‌های کلی نظام که بر «انسجام قوانین و عدم تغییر یا اصلاح ضمنی آنها بدون ذکر شناسه تخصصی» تاکید می‌کند همخوانی ندارد.</p>	<p>هر شخصی که با قصد تحقق یک یا چند مورد از نتایج مذکور در ماده (۱) این قانون یا با علم به وقوع آنها مرتکب یکی از رفتارهای مندرج در ماده (۳) این قانون به طور عمده یا گسترده شود، چنانچه نتیجه مورد نظر واقع شود، به جرم تخریبی درجه دو و در صورت عدم وقوع نتیجه مورد نظر به جرم تخریبی درجه سه محکوم میشود. در هر صورت، مرتکب علاوه بر مجازات حبس مذکور به جزای تعدی معادل دو تا چهار برابر اموال موضوع جرم و عواید و خسارات ناشی از جرم نیز محکوم میشود</p> <p>تبصوه- در صورت احراز شرایط مذکور در ماده ۲۸۴ قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲، مرتکب به مجازات افساد فی الارض محکوم میشود.</p>	<p>ماده ۴</p>
	<p>جرم موضوع این اصلاحیه زمانی محقق می‌گردد که اخلال در نظام اقتصادی ایجاد شود اگر اقدامات و اعمال انجام شده و نتیجه آن فاقد چنین وضعی باشد اساساً موضوع این قانون نخواهد بود و مشمول سایر قوانین عادی و عمومی می‌باشد.</p>	<p>هر شخصی که به صورت گسترده یا عمده مرتکب یک یا چند مورد از رفتارهای مذکور در ماده (۳) این قانون شود و مشمول ماده (۴) این قانون نباشد، چنانچه در سایر قوانین مجازات شدیدی برای آن رفتار پیش بینی نشده باشد، به جرم تخریبی درجه پنجم و جزای تعدی معادل یک تا دو برابر اموال موضوع جرم و عواید و خسارات ناشی از جرم محکوم میشود.</p>	<p>ماده ۵</p>

پیشنهادهای اصلاحی	نکات	مواد طرح	ماده
	<p>اگر رفتار مرتکب به طور گسترده یا عمده واقع نشود اخلاف محسوب نشده دیگر چه ارتباطی با این قانون دارد؟ مربوط به سایر قوانین است بدون هیچ قید و شرطی!!</p>	<p>هر شخصی که مرتکب یکی از رفتارهای موضوع ماده (۳) این قانون شود، چنانچه رفتار مذکور عمده و گسترده نباشد و در سایر قوانین آن رفتار جرم یا تخلف محسوب نشده باشد، به حبس تعزیری درجه شش و جزای نقدی معادل یک تا دو برابر اموال موضوع جرم و عواید و خسارات ناشی از جرم محکوم میشود</p>	ماده ۴

پیشنهادهای اصلاحی	نکات	مواد طرح	ماده
	<p>مجازات اعمال مندرج در این طرح در مواد ۳ الی ۷ درج شده است و در کنار آن باید به مواد ۱۹ و ۲۸۶ قانون مجازات اسلامی و سایر قوانینی که مجازات‌هایی مرتبط با اعمال مندرج در ماده ۳ قانون پیش‌بینی کرده است مراجعه کرد؛ بنابراین عملاً این قانون علاوه بر پراکندگی مجازات در آن مستلزم تهیه پیوستی از جرایم و تخلفات مرتبط است برای آنکه برای افرادی که به هر نحوی با فعالیت‌های اقتصادی سروکار دارند قابل درک باشد. لذا از نظر افزودن بر پیچیدگی‌های نظام حقوقی، هزینه مبادله اعم از هزینه‌های کسب اطلاع از قوانین و مقررات مربوط به حوزه فعالیت فعالان اقتصادی را بالا می‌برد.</p>	<p>در صورتی که شخصی به دلیل ارتکاب یکی از رفتارهای مذکور در ماده ۳ این قانون به استناد این قانون یا قوانین دیگر محکوم شود، مقررات زیر نیز جاری می‌شود:</p> <p>الف- عواید حاصل از جرم یا تخلف جز در موارد استرداد، به نفع دولت ضبط می‌شود. چنانچه به موجب قوانین دیگر حکم ضبط اموال موضوع جرم یا تخلف پیش‌بینی شده باشد، در هر حال حکم ضبط مذکور جاری می‌شود.</p> <p>ب- جبران خسارات ناشی از جرم در صورت مطالبه ذینفع و استرداد اموال موضوع جرم و عواید حاصل از آن با حکم مرجع رسیدگی کننده به جرم، صورت می‌گیرد. در این موارد نیازی به ارائه دادخواست حقوقی و طی تشریفات دادرسی مدنی نخواهد بود؛</p> <p>پ- در صورتی که به موجب سایر قوانین برای رفتارهای موضوع ماده ۳ این قانون جزای نقدی بیشتری تعیین شده باشد، آن جزای نقدی جایگزین جزای نقدی موضوع ماده (۳) و تبصره آن و مواد ۵، ۶ این قانون می‌شود.</p> <p>ت- در صورتی که جزای نقدی ظرف بیست روز از تاریخ ابلاغ اخطار به اجرای احکام، توسط محکوم علیه پرداخت نشود، مطابق ماده (۵۸۹) قانون آیین دادرسی کیفری مصوب ۱۳۹۲/۱۲/۲۴ نسبت به اجرای حکم از محل اموال محکوم علیه اقدام می‌شود. هر گاه اجرای حکم با روش‌های مندرج در ماده مذکور ممکن نشود، مطابق بند (ب) آن ماده جزای نقدی پرداخت نشده، به جیس تبدیل می‌شود. در هر صورت حبس بدل از جزای نقدی موضوع این قانون نباید از ده سال تجاوز کند مگر اینکه در سایر قوانین مدت بیشتری تعیین شده باشد. جزای نقدی مازاد بر حبس تبدیلی در صورت شناسایی اموالی از محکوم علیه، حتی پس از انقاص حس وصول می‌گردد.</p> <p>ث- در صورتی که هر یک از رفتارهای ارتکابی به دفعات ارتکاب یافته باشد، برای هر رفتار، به صورت مجزا جزای نقدی تعیین و کلیه مجازات‌های نقدی جمع و اجراء می‌شود.</p> <p>ج- در صورتی که جرم به صورت سازمانی، یافته ارتکاب یافته باشد، هر یک از اعضای گروه مجرمانه در هر مورد به مجازاتی از میانگین حداقل مجازات مقرر تا حداکثر مجازات مقرر محکوم می‌شوند و در مواردی که مجازات جرم ارتکابی فاقد حداقل یا ثابت باشد دادگاه می‌تواند تا یک چهارم به اصل آن مجازات اضافه کند و مجازات سزاسته به میزان یک درجه تشدید می‌شود.</p> <p>ح- رفتارهای موضوع ماده (۲) این قانون در صورتی که به موجب قوانین دیگر جرم اقتصادی محسوب نشود، با تصاب بیش از معادل ربالی حداقل تصاب معاملات بزرگ اعلامی در ابتدای هر سال بر اساس ماده (۴) قانون برگزاری مناقصات مصوب ۱۳۸۳/۱۲/۲۵ و تبصره (۱) آن، جرم اقتصادی محسوب می‌شود.</p>	<p>ماده ۷</p>

پیشنهادهای اصلاحی	نکات	مواد طرح	ماده
	<p>اگر رفتار مرتکب به طور گسترده یا عمده واقع نشود اخلاف محسوب نشده دیگر چه ارتباطی با این قانون دارد؟ مربوط به سایر قوانین است بدون هیچ قید و شرطی!!</p>	<p>در مواردی که رفتارهای مذکور در هریک از بندهای ماده (۳) این قانون از طرف شخص حقوقی اعم از دولتی یا عمومی غیردولتی یا خصوصی انجام گیرد، مطابق مواد (۲۰)، (۲۱)، (۲۲) و (۱۴۳) قانون مجازات اسلامی، مجازات میشود.</p>	ماده ۸
	<p>ایراد اتهام معاونت مستلزم وحدت قصد و سوء نیت معاون و مباشر در وقوع جرم است در این مورد ممکن است که مدیران و یا پرسنل شرکت و یا شخص حقیقی خاطی از قصد و نیت اصلی کارفرمای خود بی اطلاع باشند و فقط از ارتکاب خلاف مطلع گردند و قصد سودجویی و کسب درآمد را تلقی نموده و سکوت نمایند که طبیعتاً به دلیل تفاوت قصد نمی توان آنها را معاون جرم تلقی کرد.</p>	<p>در مواردی که هریک از رؤسا یا مدیران یا بازرسان و به طور کلی مسؤول یا مسؤولین ذیربط شخص حقوقی به گونه ای از انجام تمام یا قسمتی از رفتارهای مذکور در بندهای ماده (۳) این قانون توسط شخص حقوقی یا در حوزه کاری خود مطلع شوند، مکلفند اقدامات فوری و موثر به منظور جلوگیری از آن یا آگاه ساختن افراد یا مقاماتی که قادر به جلوگیری از این اقدامات هستند، به عمل آورند فوراً مراتب را به صورت مکتوب حسب مورد به مسؤول بالاتر خود یا واحد نظارتی یا مقامات قضائی یا اداری صالح گزارش نمایند. اشخاصی که از انجام تکلیف مقرر در این ماده خودداری کرده یا با سکوت خود به تحقیق جرم کمک کنند، معاون جرم محسوب و حسب مورد به مجازات مقرر برای معاون جرم محکوم میشوند.</p>	ماده ۹
		<p>در مورد معاونت در جرائم موضوع این قانون، جز در مواردی که طبق ماده (۲۸) قانون مجازات اسلامی، رفتار معاون مشمول عنوان افساد فی الارض است؛ طبق مقررات مربوط عمل میشود. تبصره - میزان جزای تقدیمی معاونت در جرائم موضوع این قانون، معادل حداقل جزای تقدیمی مقرر در قانون برای مباشر است.</p>	ماده ۱۰

پیشنهادات اصلاحی	نکات	مواد طرح	ماده
	<p>اگر رفتار مرتکب به طور گسترده یا عمده واقع نشود اخلاص محسوب نشده دیگر چه ارتباطی با این قانون دارد؟ مربوط به سایر قوانین است بدون هیچ قید و شرطی!!</p>	<p>در تمامی مواردی که حکم به ضبط اموال داده شده است، در صورتی که ضبط مال به دلایلی نظیر عدم شناسایی مال و اتلاف، غیرممکن شود، معادل ارزش آن از اموال مرتکب اخذ میشود و چنانچه مرتکب، مالی نداشته باشد به جرای نقدی معادل ارزش آن مال محکوم میشود.</p>	<p>ماده ۱۱</p>
		<p>در پرونده‌های موضوع ماده (۳) و تبصره آن و ماده (۵) این قانون، مرجع رسیدگی مکلف است نسبت به صدور دستور شناسایی و توقیف اموال موضوع جرم، عواید ناشی از جرم و همچنین اموال متعلق به متهم، اعم از اینکه در تصرف وی یا دیگری باشد، به میزان جرای نقدی احتمالی از طرق مقتضی اقدام نماید.</p>	<p>ماده ۱۲</p>
		<p>چنانچه رفتار مرتکب جرائم مذکور در این قانون، مشمول ماده (۳) و تبصره آن و ماده (۵) این قانون باشد، علاوه بر مجازات مقرر، حسب مورد به انفصال دائم از خدمات دولتی و عمومی یا محرومیت دائمی از اشتغال به فعالیت شغلی یا حرفه‌ای مربوط نیز محکوم میشود و چنانچه رفتار وی مشمول ماده (۴) این قانون باشد، علاوه بر مجازات مقرر، حسب مورد به انفصال موقت از خدمات دولتی و عمومی یا محرومیت موقت از اشتغال به فعالیت شغلی یا حرفه‌ای مربوط به مدت شش ماه تا دو سال محکوم میشود.</p>	<p>ماده ۱۳</p>

پیشنهادات اصلاحی	نکات	مواد طرح	ماده
<p>دلیل تفاوتی که در نهادهای تعویق صدور حکم و تخفیف مجازات با نهادهای مندرج در ماده ۱۴ طرح وجود دارد مشخص نیست.</p> <p>- بجای «شریک یا معاون» از «شرکاء و معاونین» در ماده ۱۴ استفاده شود.</p>	<p>- با توجه به ارجاع به تبصره ماده ۳۶ قانون مجازات در ماده ۱۰۹، جرم اخلاف در نظام اقتصادی کشور صریحاً از مرور زمان استثناء شده است، ماده ۱۴ باید به نحوی انشاء شود که صراحتاً مانند ماده ۱۰۹ به استثناء شدن جرایم اخلاف در نظام اقتصادی دلالت کند.</p> <p>- ماده ۱۰۹ در خصوص مرور زمان در خصوص جرم اخلاف در نظام اقتصادی صادق است:</p> <p>ماده ۱۰۹، ق.م.ا - جرایم ذیل مشمول مرور زمان تعقیب، صدور حکم و اجرای مجازات نمی شوند:</p> <p>الف - جرایم علیه امنیت داخلی و خارجی کشور</p> <p>ب - جرایم اقتصادی شامل کلاهبرداری و جرایم موضوع تبصره ماده (۳۶) این قانون یا رعایت مبلغ مقرر در آن ماده</p>	<p>در کلیه جرایم موضوع ماده ۳ و تبصره آن و ماده ۵ این قانون، استفاده از نهادهای ارفاقی تعلیق اجرای مجازات، نظام بیمه آزادی و آزادی مشروط ممنوع است، مگر آنکه مرتکب اقدام به رد مال و عواید ناشی از جرم و جبران خسارات وارده نماید و یا در معرفی شریک یا معاون جرم یا کشف ادله یا اموال ناشی از جرم همکاری مؤثر کرده باشد که در این صورت دادگاه می تواند با رعایت مقررات قانونی، نهادهای ارفاقی مذکور را اعمال نماید.</p>	ماده ۱۴
		<p>علاوه بر اجرای حکم ماده (۳۶) قانون مجازات اسلامی و تبصره آن، انتشار مفاد آرای قطعی محکومان پرونده‌های جرایم موضوع ماده (۳) و تبصره آن و ماده (۵) این قانون، با ذکر مشخصات و سمت آنان، در درگاه ملی قوه قضائیه نیز الزامی است</p>	ماده ۱۵
		<p>به جرایم موضوع بندهای ماده (۴) و تبصره آن این قانون، در شعب ویژه دادگاه انقلاب تهران و یا مراکز استانها که به تشخیص رئیس قوه قضائیه تشکیل میگردد، رسیدگی میشود. شعب ویژه دادگاه انقلاب تهران دارای صلاحیت کشوری و در مراکز استانها، دارای صلاحیت محلی در استان مربوط میباشدند. ارجاع پرونده به شعب ویژه دادگاههای انقلاب، با نظارت معاون اول رئیس قوه قضائیه و توسط رئیس کل دادگستری استان مربوط صورت میگیرد. رسیدگی به جرم موضوع ماده (۵) و ماده (۶) این قانون حسب مورد در دادگاه انقلاب و دادگاه کیفری صالح به عمل میآید. قضات شعب ویژه دادگاه انقلاب و دادگاههای کیفری موضوع این ماده با ابلاغ خاص رئیس قوه قضائیه منصوب میشوند.</p>	ماده ۱۶

پیشنهادات اصلاحی	نکات	مواد طرح	ماده
	<p>در رسیدگی به جرائم موضوع این طرح، استفاده از هیات منصفه لازم و ضروری است. هرچند در این ماده مشاور در کنار بازپرس پیش‌بینی شده است ولی این مشاور نقش تشریفاتی دارد و باید قدرت نفوذ بیشتری در تصمیمات به وی داد و شرایط انتخاب را هم به مراجع مرتبط مانند اتاق ایران سپرد. در ضمن، به لحاظ غیرواقعی بودن گزارش‌های کارشناسی از منظر اقتصادی و عدم شناخت همه‌جانبه کارشناس از واقعیت‌های اقتصادی و لزوم استفاده از نظر خبره در جرائم اقتصادی، پیشنهاد می‌شود امکان استفاده از نظرات کارشناسی اتاق بازرگانی در پرونده‌های موضوع این قانون وجود داشته باشد.</p>	<p>شعب ویژه دادگاه‌های انقلاب موضوع این قانون، دارای رئیس و دو مستشار قضائی و دو مشاور اقتصادی می‌باشند. دادگاه با حضور رئیس و یک مستشار قضائی و یک مشاور اقتصادی رسمیت می‌یابد. دادگاه پس از اخذ نظریه مشورتی مشاور اقتصادی مبادرت به انشای رأی می‌کند. قضات شعب ویژه، توسط رئیس قوه قضائیه و از بین قضائی که حداقل پانزده سال سابقه خدمت قضائی دارند و شایستگی آنان برای این امر با رعایت تجربه و تخصص و جهات دیگر محرز باشد، انتخاب می‌شوند. مشاوران اقتصادی دادگاه‌های مذکور از بین افراد واجد صلاحیت، تخصص و تجربه در زمینه‌های پولی و بانکی، بورس، بیمه، گمرک، حسابداری، حسابرسی و سایر زمینه‌های مرتبط با پرونده‌های موضوع این قانون، توسط رئیس قوه قضائیه برای مدت دو سال منصوب می‌شوند و انتخاب مجدد آنان بلامانع است. تبصره ۱- علاوه بر ضابطان عام دادگستری، وزارت اطلاعات و سازمان اطلاعات سپاه در پرونده‌های موضوع این قانون، ضابط محسوب می‌شوند.</p>	<p>ماده ۱۷</p>
	<p>با توجه به نقش تحقیقات فنی و تخصصی و کارشناسانه در مرحله دادسرا و اهمیت و ضرورت آن در کشف جرم و جمع آوری دلایل و مستندات قانونی و علی‌الخصوص با توجه به پیچیده و چند لایه بودن جرائم موضوع این قانون لازم است که دادسرای ویژه برای تحقیقات جرائم مزبور تشکیل شده و قضات مجرب و متخصص و آموزش دیده با حداقل ۱۵ سال سابقه قضاوت با ابلاغ خاص رئیس قوه قضائیه بعنوان بازپرس در دادسرای ویژه رسیدگی به جرائم موضوع این قانون منسوب گردند. دادگاه ویژه مشکل رسیدگی منصفانه و تخصصی به این پرونده‌ها را رفع نمی‌نماید. بدون انجام تحقیقات فنی و تخصصی در مرحله دادسرا، این پرونده‌ها با تحقیقات ناقص به دادگاه ارسال میگردد و دادگاه نیز امکان و وقت انجام این تحقیقات را ندارد که در نتیجه امکان رسیدگی دقیق و کامل به پرونده نیز برای دادگاه غیر مقدور میگردد.</p>		

پیشنهادات اصلاحی	نکات	مواد طرح	ماده
		<p>به کیسه اتهامات شرکا و معاونان جرم و نیز اتهامات متعدد هر یک از متهمان در صورتی که مرتبط با اتهام اخلال در نظام اقتصادی موضوع صلاحیت شعب ویژه باشد، به نحو توأمان حسب مورد در شعب ویژه رسیدگی میشود. در این موارد شعب ویژه، دارای صلاحیتهای ذاتی دادگاه انقلاب، کیفری، یک و کیفری دو میباشند.</p> <p>تصوه- هرگاه شعب ویژه دادگاه انقلاب، پس از شروع به رسیدگی به پرونده‌های اخلال در نظام اقتصادی، اتهام متهم را مشمول جرائم مذکور در ماده (۴) و تبصره آن و ماده(۵) این قانون تشخیص ندهند، به رسیدگی ادامه می‌دهند.</p>	ماده ۱۸

پیشنهادات اصلاحی	نکات	مواد طرح	ماده
		<p>در جرائم موضوع ماده(۴) و تبصره آن این قانون، رأی صادره از شعب ویژه و ویژه موضوع ماده ۱۴ این قانون قابل فرجام‌خواهی در دیوان عالی کشور می‌باشد و در خصوص جرائم موضوع مواد(۵) و (۶) این قانون، مطابق قانون آیین دادرسی کیفری عمل می‌شود.</p>	<p>ماده ۱۹</p>
<p>پیشنهاد می‌شود در تدوین آیین‌نامه اجرایی قانون از همکاری بانک مرکزی، وزارت اقتصاد، وزارت صنعت معدن و تجارت، اتاق بازرگانی، تعاون، اصناف و وزارت دادگستری نیز استفاده شود.</p>		<p>آیین‌نامه اجرایی این قانون در خصوص مواردی از قبیل نحوه به‌کارگیری مشاوران اقتصادی دادگاه، محل استقرار شعب ویژه و شرایط و نحوه نظارت بر ارجاع پرونده و فعالیت آنها، ظرف سه ماه از تاریخ لازم‌الاجرا شدن این قانون، توسط معاونت حقوقی و امور مجلس قوه قضائیه تهیه می‌شود و به تصویب رئیس قوه قضائیه می‌رسد.</p>	<p>ماده ۲۰</p>
		<p>پرونده‌های موضوع قانون مجازات اخلاک‌گران در نظام اقتصادی کشور با اصلاحات و الحاقات بعدی که تا قبل از تاریخ لازم‌الاجرا شدن این قانون منجر به صدور حکم قطعی شده باشد، از شمول مقررات مندرج در بندهای «الف» و «ب» ماده(۱۰) قانون مجازات اسلامی خارج بوده و مطابق تبصره ماده مذکور، مشمول قوانین و مقررات زمان صدور حکم می‌باشند.</p>	<p>ماده ۲۱</p>
		<p>قانون مجازات اخلاک‌گران در نظام اقتصادی کشور مصوب ۱۹/۹/۱۳۶۹ با اصلاحات و الحاقات بعدی نسخ می‌شود</p>	<p>ماده ۲۲</p>